

A mezgés fenyők. (Eucalyptus glob.)

Gimbert után közli: Balázs Pál.

Midőn Labillardière francia természetbuvár 1792. tavaszán Vandiemens szigetét meglátogatta, mindenekelőtt felkölték érdeklődését a mezgés fenyők, vagy miként az angolok nevezik gumifák (Gum tree, Eucalyptus), melyek ott az öblöket és völgytorkolatokat herculesi növéssükkel és zamatos illattal töltik be, s a mennyiben hazájok mérsékelt éghajlatánál fogva feltehetőnek vélte, hogy azok a francia égaljt is kiállják, az elültetés megkísérlésére szolitá fel kormányát, mert ennél jobb és gyorsabb növekvésű haszonfa az egész világon nincs. Javaslat elhangzott a forradalom zavarában s csak a jelen század közepe táján fordult Dél-Európa általános figyelme az ausztraliai gumifákra, melyek tiz év óta valamennyi földközi tartományban tenyésztetnek.

Ugyan ezen század közepe táján volt, midőn Dr. Hooker angol botanikus és Dr. Müller Fr. schlezvig-holsteini természetbuvár, a világot azzal lepték meg, hogy az ausztraliai gumifák a növényvilág legóriásibb nagyságai, és hogy sudarai a híres californiai óriás czédrusok fölött is kimagaslanak. Soká tartatott a jelenleg Déleuropa és Éjszakafrikában különösen tenyésztett kék gumifák egy példánya, melyet Walkott Pemperton Nyugatausztralia egy kis völgytorkolatában fedezett fel, ezen világrész legmagasabb törzsének.

Ezen fának földfölötti magassága 400 lábat tett ki, s első oldalágai 300 láb magasságban képződtek; üres törzse alatt oly átmérővel birt, hogy három lovas benne megfordulhatott. Ezen óriást azonban felülhaladták ujon felfedezett törzsei egy közel rokon válfajnak, az ugynevezett fodormentafa, mely 500 láb magasságot ért el.

Minél jobban tanulmányozták ezen fákat az ausztraliai

telepítvényesek, annál sürgősebben felhívták a benszülötteket, a kék gumifának tenyésztését mocsáros helyeken megkísérteni.

Ugyanis tapasztalták, hogy ezen fa nagy vízszükséglete által a mocsáros talajt nemcsak minden más növénynél jobban kiszáritja, hanem leveleinek zamatos kigőzölgése által, az ott annyira rettegett mocsár levegőt (Malaria) is tetemesen javítja; azonkívül hasonlíthatlan gyors növésű haszonfa, nemkülönb levelei és kérge gyógyszer gyanánt használhatnák a benszülöttek által hidegláz és lélegzésszervi betegségek ellen.

Miután, úgy látszik, először az angolok az ugynevezett Cap-telepítvényeken a kék gumifának tenyésztését sikerrel kezdeményezték s némely kerületekben valóságos égaljatalakulásról beszéltek, Európában is — a párisi honosítási kertben 1860. óta — kísérletek tétettek ezen növény meghonosítására. Ennél legelőbb is bebizonyult azon állítás, hogy ezen fa rohamosan nő, és hogy rendkívüli vízmennyiséget felemészt; találatott továbbá, hogy a hajtások átlag egy évben egy méter hosszúra nőnek, de kedvező helyi viszonyok mellett a növekedés még nagyobb, és a múlt évi kölni kerti kiállításon láthatók voltak egy évi sarjak a Lago maggiore melletti Trubeczko villából, melyek embermagasságot is túlhaladtak. Egy észlelő, Trottier, állítása szerint, egy levágott nagyobb ág, vízzel tölt edénybe téve, 12 óra alatt 5 font vizet felvett és elpárolgott; miről álló fák lecsapolási és kiszáritási képességére következtetést lehet vonni.

Egyidejűleg azonban sajnosan tapasztaltatott az is, hogy ezen fa már a párisi égaljt sem állja ki, és a télen át a csemétéket melegházba kellett elhelyezni; minthogy azonban az éjszaki mocsárok nem oly veszedelmesek, mint a melegebb égalj alattiak, ezen fának rendeltetése is csak utóbbira szorítkozhatik.

Ellenben kitünt, hogy Dél-Franciaországban és a közép-tenger minden országában, tehát Európa azon vidékein, hol

a mocsárok legfélelmesebbek, igen buján nő, mint például a következő mocsáros kerületekben: Montpellier, Toscana, Barri, Pästum, Róma és a pontini mocsárokon; különösen Corsika, Spanyolország és Algierből igen kedvező jelentések tétettek, úgy, hogy legjobb reménység van e fanemnek meghonosítására; tekintve, hogy az ottani ültetések már tiz évesek.

Körülbelül 35 kilométerre Algierből fekszik Fondouk helység, mely hideglelés levegője miatt hires és rettegett, a mennyiben ezen öldöklő miasmák évente számos áldozatot követelnek. 1867. év tavaszán ültettek ide 13.000 darab Eukalyptust és mindjárt az azt követő nyáron — daczára annak, hogy az elültetett törzsek alig 3 méter magasak voltak — konstatáltatott azon emberemlékezet óta elő nem fordult eset, hogy egyetlenegy hideglázeset sem fordult elő. Ez időtől fogva az égélj egészséges, hanem igen természetes, hogy ily gyökeres orvoslása az égéljnek csak kiterjedtebb tenyésztés által érhető el. Hasonló tapasztalás tétetett Constantine mellett, hol Ben-Machydlin helység mint valódi pestis fészek volt kikiáltva. Itt is 14.000 csemete kiültetésével a levegőt teljesen kitisztították, s öt év óta a vidék teljesen egészségesnek tartatik. Megfelelő tapasztalatok vannak Corsica és Cuba szigetéről is. Hogy Olaszországban még nem érettek el ily nagy eredmények, csak az illető községek hanyagságának tulajdonítható, mert kis kísérletektől igen sokat vártak, s nem igyekeztek terjedelmesebb ültetéseket eszközölni.

Egyáltalán ezen ragálytalanító szernek tenyészete a középtenger vidékén ugyszólván bámulatos. Oly gyorsan nő magasra a törzs, hogy fiatal korában támasztani kell, mert különben földre dől és esűszó növénynyé fajul. Daczára annak, hogy ezen egészséget hozó vendég a középtenger partjain alig 10 éve hogy gyökeret vert: felső Olaszország és Délfranciaországban mégis 60—70 láb magas törzsek is láthatók. Bár-

mily kevésbé is hasonlít ezen fa a többi szürke és száraz társaihoz, melyek a valódi és leveletlen ákác mellett a ritka és világos ausztraliai erdőknek különös jelleget adnak, két tekintetben mégis megközelíti őket: bőrnemű leveleinek kékes-szürke színével, (melyektől a „kék gumifa“ elnevezést is nyerte) és koronájának árnyéktalanságával. Az ausztraliai fák legnagyobb része azon különlegességgel bír, hogy leveleit és laposra nyomott levélsupkáit, melyek sok esetben a hiányzó leveleket helyettesítik, nem tartják a nap ellenében vízszintesen, hanem a közönséges levélirány ellen függőlegesen, s a nap sugarait a földre mintegy szitán átbocsátják; miért is itt a növényzet sokkal bujább, mint más erdőkben. Igen érdekes lenne tudni, valjon vendégünk ezen tulajdonságát felső Olaszországban is megtartotta-e, s valjon nem tesz-e már hazájában — mint nedves, mocsáros helyek lakója — e részt kivételt. Koronájának átlátszósága valószínűleg nagy közökben kettessel ellenálló leveleinek tulajdonítható.

Ezen fának leírása némiképp zavarba hozza az embert, mert lombjában oly változékonyságot mutat, mely nagyobb az életfáénál (Lebensbaum).

Az elültetett magból sarjak kelnek, alig egy hüvelyknyi csupkátlan ellenálló levelekkel, melyek igen gyöngék, gömbölyded alakúak, mintha viaszból lennének; hajtásaik és leveleik kékes fehér zuzmarával fedve, de csakhamar mulik az ifjuság zománca a levelek és galyakról. A kéreg repedős leendő, a levelek mind hosszabbak és hosszabbak, utóvégre egy láb hosszúak és csupkásak, és a kékes-fehér szint kékes-zöld színé váltja fel. A növény egészen megváltozott és egy elfogulatlan sem tartaná a fiatal és felnőtt fát egymás mellett ugyanazon növénynek. Utóbbinak levelei általános alakjukra nézve igen megnagyított fűzfalevéllal hasonlíthatók össze. A myrthus nemű virágok kettésével egész hármásával álla-

nak a levélüregben és hoznak majd gömbalaku kemény gyümölcsöt.

Ezen fának ragálytalaitó hatását örökzöld lombja zamatos illatának tulajdonítják, mely Lavendula olaj és kámfor szagra emlékeztet, hanem emennél kellemesebb.

Ezen illat a leveleknek aethericus olajtartalmából ered, mely lepárolás által kivonható és Eukalypt-olaj név alatt Dél-európa gyógytáraiban kapható. Ezen kívül használják a leveleket főzve theának, hidegláz ellen és pépformában mérges és veszedelmes sebekre.

Az Eukalyptus gyógykészítmények főleg lázas betegségek gyógyítására szolgálnak, ezen felül azonban tüdőbajok ellen is, kivált hol rothadt testrészt eltávolítása czéloztatik.

Az Eukalyptus tenyésztése tehát nemcsak egészségi szempontból kívánatos, hanem mert mint fa is igen becses, értékes és jövedelmező.

Fatermése a többi erdőkéhez képest ötszörösre becsültetik, gyors növése folytán, mert egy században ötször letarolható.

A fiatal törzsek rúdjai pompás távir dai póznákat szolgáltatnak, míg felnőtt törzsei a legjobb és legtartósabb hajóépületi fát adják, a minő csak Európában nyerhető.

Azok részére, kik ezen fával és tenyésztési viszonyaival bővebben és kimerítőbben foglalkozni óhajtanak, ajánlom Gimbert röpiratát az Eukalyptusról, mely Delajaye-nél Párisban 1870-ben jelent meg.

Balás Pál.

Könyvismertetés.

A növényország tankönyve, gymnasiumok sat. használatára, írta dr. Thomé O. W., magyarra fordította s helyenként jegyzetekkel kísérte Borbás Vince. Második kiadás. Budapest, Eggenberger-féle akad. könyvkereskedés (Hoffmann és Molnár). 1876. Ára 2 frt 50 kr.

Ismertettük már e munkát az első kiadás megjelenése után 1874-ben e lapok tizenharmadik évfolyamának X. füze-